Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

Nota van Antwoord

Vergunningprocedure voor het project Spieringvisserij in de Waddenzee

Datum:
Kenmerk:

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 3

1.1 ZIENSWIJZEN EN ADVIEZEN 3
1.2 WIJZE VAN BEANTWOORDING 3
1.3 OPBOUW BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN 3

2. ZIENSWIJZEN 4

2.1 *PROCEDURE 4*
2.2 *BEANTWOORDING 4*

NAAM INSPREKER: PROVINCIE FRIESLAND (FRYSLÂN) 4

1A. VISMIGRATIERIVIER 4
1B. SPIERING ALS STAPELVOEDSEL VOOR VISETENDE WATERVOGELS 5
1C. BLACK BOX VOOR VISSEN IN NATURA 2000-GEBIEDEN 7

NAAM INSPREKER: VOGELBESCHERMING NEDERLAND 8

2A. SPIERING IS VAN SIGNIFICANT BELANG ALS (STAPEL)VOEDSEL VOOR VERSCHILLENDE VISETENDE VOGELSOORTEN IN DE WADDENZEE. 8
2B. SPIERINGVISSERIJ WADDENZEE HEEFT SIGNIFICANTE EFFECTEN OP DE SPIERINGPOPULATIE IN HET IJSSELMEER. 8
2C. BEANTWOORDING ALGEMENE KRITIEK 9
2D. VISMIGRATIERIVIER 9
2E. SIGNIFICANTE GEVOLGEN VOOR HET VOEDSELAANBOD VAN BESCHERMDE FAUNA IN DE WADDENZEE ZIJN NIET MET ZEKERHEID UITGESLOTEN 11
2F. EFFECTEN OP SPIERINGSTAND IJSSELMEER 15
2G. VERSTORING VOGELSOORTEN WADDENZEE 23
2H. CUMULATIE 26
2I. MONITORING 27

3. WIJZIGINGEN 28

BIJLAGE 1 29

1. Inleiding

1.1 Zienswijzen en adviezen

Van 21 december 2024 tot en met 1 februari 2025 hebben de vier aanvragen op grond van de Wet natuurbescherming voor het project Spieringvisserij in de Waddenzee en de desbetreffende ontwerpbesluiten ter inzage gelegen. Eenieder kon naar aanleiding van het ontwerpbesluit een zienswijze indienen. Op het ontwerpbesluit zijn binnen de zienswijzentermijn 2 zienswijzen binnengekomen, waarvan 1 zienswijze van particulieren en bedrijven en 1 reactie van overheden.

1.2 Wijze van beantwoording

In hoofdstuk 2 van deze Nota van Antwoord zijn de ingediende zienswijzen samengevat in delen, welke van een reactie voorzien zijn. Er is tevens aangegeven of en hoe met de zienswijzen rekening is gehouden.

1.3 Opbouw beantwoording zienswijzen

De beantwoording van de zienswijzen in deze nota, hoofdstuk 2, vindt plaats per thema. Deze zijn genummerd van 1A tot en met 2I. Hier is per subthema op gereageerd. De subthema's en beantwoording hiervan zijn genummerd van 1A1 tot en met 2I1.

Verder zijn in hoofdstuk 3 de, uit deze Nota van Antwoord voortgekomen, wijzigingen van het besluit samengevat.

2. Zienswijzen

2.1 *Procedure*
Voor deze aanvraag voor een natuurvergunning voor het project Spieringvisserij in de Waddenzee is de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) gevolgd, zoals is opgenomen in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Dat betekent dat de aanvragen voor een natuurvergunning voor het project Spieringvisserij in de Waddenzee en de ontwerpbesluiten ter inzage zijn gelegd en eenieder een zienswijze daarover kon indienen. De zienswijzen zijn zorgvuldig bestudeerd. In deze Nota van Antwoord zijn de zienswijzen per onderwerp samengevat en beantwoord.

2.2 *Beantwoording*
De diverse zienswijzen worden separaat in een eigen hoofdstuk en sub-hoofdstuk beantwoord.

Naam inspreker: Provincie Friesland (Fryslân)

1A. Vismigratierivier

Zienswijze 1A:
De ontwerpbesluiten zien op een periode van 2025 tot 2031. In die periode zal de Vismigratierivier (VMR) gerealiseerd kunnen zijn. Dit is een van de locaties waar volgens de ontwerpbesluiten op spiering gevist mag worden. De ingang van de VMR ligt in de spuikom van Kornwerderzand. Het toestaan van gerichte visserij op de belangrijkste doelsoort van de Vismigratierivier in de spuikom recht voor de inzwemopening zal daarom de doelstellingen van de Vismigratierivier zeker ondermijnen, wat geen recht doet aan de investering die voor de VMR gedaan wordt.

Reactie 1A:
De Provincie Fryslân (hierna: inspreker) stelt terecht dat de ingang van de VMR in de spuikom van Kornwerderzand ligt. Het duurt naar verwachting nog tenminste twee jaar voordat de VMR operationeel is. Het is aan een initiatiefnemer zelf om bij het indienen van zijn aanvraag een inschatting te maken of en zo ja in welke mate en op welke wijze toekomstige ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op de daadwerkelijke benutting van de door hem aangevraagde vergunning. Ik stel vast dat de betreffende beoogde vergunninghouders in ieder geval nog gedurende twee jaar deze locatie zouden kunnen gaan gebruiken. Momenteel wordt binnen het Ministerie van LVVN beschouwd of visserijvrije zones rondom de (toekomstige) VMR ingesteld moeten worden. Deze zouden ook een invloed kunnen hebben op de vergunde (spiering)visserij.

In de vergunning is hierover ook een passage opgenomen:

> *"Ik maak u erop attent dat u voor het kunnen benutten van de onderhavige vergunning ook moet kunnen beschikken over de tevens vereiste toestemming op grond van visserijwet- en regelgeving. Voorts: de onderhavige vergunning betreft louter een toestemming op grond van de Wnb en de daadwerkelijke inzetbaarheid ervan kan beperkt worden door toekomstige ontwikkelingen en beperkingen vanuit andere kaders."*

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

1B. Spiering als stapelvoedsel voor visetende watervogels

Zienswijze 1B:

Spiering is van groot belang als stapelvoedsel voor visetende watervogels met een aangewezen instandhoudingsdoel in zowel IJsselmeer als de Waddenzee. De aanwijzingsbesluiten van beide Natura 2000-gebieden geven aan dat de grootste reden voor het niet behalen van de instandhoudingsdoelen de voedselbeschikbaarheid is. De 'Actualisatie Doeluitwerking N2000 [Vogelrichtlijnsoorten] IJsselmeergebied 2020' (opgesteld in opdracht van RWS Midden Nederland door Deltamilieu, 2021) bevestigt dat het slecht gaat met de visetende watervogels in het IJsselmeergebied.

Ondanks dat er kaders gesteld worden aan de visserij op spiering in de spuikommen van de Waddenzee in de aangepaste ontwerpbesluiten is in de passende beoordeling niet ondubbelzinnig aangetoond dat de vangst op spiering in de spuikommen geen negatief effect heeft op de doelsoorten in het N2000 IJsselmeer gebied. Uit een voorstudie 'Ecologische Risicoanalyse ten behoeve afwegingskader spieringvisserij', opgesteld door Wageningen Universiteit d.d. 16 juli 2019, blijkt namelijk dat de vangst op spiering in de spuikommen van de Waddenzee wel degelijk risico's mee zich brengen wat bij de beoordeling uitgesloten dient te worden.

Reactie 1B:

De door de inspreker aangehaalde Actualisatie (RWS, 2021) benadrukt het belang van spiering in het dieet van verscheidene N2000 vogelsoorten in het IJsselmeer, bijv. voor de kokmeeuw en de zwarte stern. Het rapport geeft het belang van een voldoende spieringbestand in het IJsselmeer aan en de relatie tot enkele beschermde vogelsoorten. Binnen de voorliggende vergunningverlening gaat het evenwel specifiek om de invloed van de spieringvisserij op specifieke locaties in de Waddenzee in relatie tot het IJsselmeerbestand aan spiering.

In de door de inspreker aangehaalde risicoanalyse (De Leeuw et al., 2019)[1] wordt het volgende aangegeven:

> *"Op basis van bovenstaande overwegingen zijn er risico's verbonden aan spieringvisserij op de Waddenzee, een hooguit klein risico ten aanzien van de instandhouding van het spieringbestand (denkbaar in zeer spieringarme jaren op het IJsselmeer) […] en ecosysteemeffecten als voedselbasis voor vogels."*

De Leeuw et al. (2019)[1] geven hier dus aan dat het benoemde risico (zelfs) in spieringarme jaren in het IJsselmeer klein is. Hieruit volgt dat significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

In 5.2.1.2 (fig. 2a) van hetzelfde rapport staat verder dat het grootste deel van de paai van spiering in het IJsselmeer in maart plaatsvindt (beginnende vanaf medio februari tot medio mei). In de onderhavige besluiten is, omwille van het voorzorgsbeginsel, de beoogde visserij daarom nog verder ingekort tot 1 maart van elk voorjaarsvisseizoen. Zo overlapt de visperiode nauwelijks meer met de paaitrek van spiering, waardoor het grootste deel van het bestand van de samenscholende diadrome paairijp(ende) spiering in de spuikommen wordt ontzien. Dit deel van het bestand krijgt dus veel gelegenheid in te trekken of blijft anderzijds beschikbaar als (stapel)voedsel voor relevante vogelsoorten in de Waddenzee.

Vervolgens is in de PB ook aangetoond dat het aandeel intrekkende spiering, afgezet tegen de hoeveelheid uitspoelende spiering zeer klein is. Het spuien veroorzaakt meer uitspoeling van spiering uit het IJsselmeer dan dat er kan inzwemmen en migratieknelpunten in de Afsluitdijk verhinderen de intrek naar het IJsselmeer, ongeacht een spieringvisserij in de Waddenzee.

[1] de Leeuw, J. J., van der Hammen, T., Schadeberg, A., & Kwakman-Schilder, K. (2019). Spieringvisserij IJsselmeer en Waddenzee: Voorstudie ecologische risicoanalyse ten behoeve van afwegingskader spieringvisseri. (Wageningen Marine Research rapport; No. C060/19A). Wageningen Marine Research. https://doi.org/10.18174/494874

Bovendien wordt in de PB aangetoond dat de stock-recruitment relatie van de IJsselmeer-spieringpopulatie als zwak kan worden gezien. Een kleine ouderpopulatie in het IJsselmeer kan namelijk leiden tot veel rekruten die in het volgende jaar weer kunnen bijdragen aan een nieuwe paai (ook wel: een sterke nieuwe jaarklasse). Daarmee is een 'nieuwe', stabiele binnenspieringpopulatie in het IJsselmeer dus niet of nauwelijks afhankelijk van de omvang van het ouderbestand tijdens de paai. Zoals ook benoemd in de PB: de binnenspieringpopulatie van het IJsselmeer is zelfvoorzienend en de spieringvisserij in de Waddenzee heeft in meer algemene zin dan ook geen significante invloed op de vorming van een stabiele binnenspiering populatie in het IJsselmeer.

Uit de jaarlijkse spieringindex blijkt dat de hoeveelheid spiering in het IJsselmeer niet samenhangt met de spieringstand van het voorgaande jaar. Dit duidt erop dat andere factoren dan spieringvisserij in de spuikommen van de Waddenzee en de overige vislocaties in de Waddenzee bepalend zijn voor de spieringstand. De Leeuw en Volwater (2024)[2] noemen onder andere het helderder en warmer worden van het IJsselmeer en de toename van roofvis als de snoekbaars als mogelijke oorzaken voor een verminderde draagkracht van het systeem, wat leidt tot lagere spieringstanden. Ook sinds het verbod op spieringvisserij in het IJsselmeer is geen duidelijke toename in de spieringaantallen waargenomen. In de op 11 december 2024 gepubliceerde spieringindex brengen de onderzoekers de spieringvisserij in de Waddenzee dan ook niet in verband met de spieringstand in het IJsselmeer. Zij bevestigen daarmee dat juist de draagkracht van het IJsselmeer zelf bepalend is voor de omvang van het spieringbestand. Dit ondersteunt de conclusie dat de beoogde spieringvisserij in de Waddenzee geen significant effect heeft op de spieringstand in het IJsselmeer.

Verder: rekrutering van spiering uit de Waddenzee leidt bij een lage draagkracht in het IJsselmeer dus ook niet per definitie tot een toename van de hoeveelheid spiering in het IJsselmeer. Bij een lage draagkracht heeft het IJsselmeer immers maar plek voor een kleine levensvatbare populatie. Toevoeging van spiering uit de Waddenzee leidt ertoe dat in een dergelijke situatie de draagkracht in het IJsselmeer verder wordt overschreden. Hierdoor wordt de druk op de gehele spieringpopulatie in het IJsselmeer groter, wat kan leiden tot een sterfte/afname binnen deze populatie totdat de draagkracht weer wordt bereikt.

Ten slotte is een eventuele bijdrage aan stapelvoedsel voor foeragerende vogelsoorten op het IJsselmeer van intrekkende spiering ook minimaal, omdat ongeveer 90% van deze spiering kort na de paai sterft. Een significant negatief effect van de spieringvisserij in de Waddenzee op de voedselvoorziening die het IJsselmeer biedt aan relevante soorten is daarom uitgesloten.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

[2] De Leeuw, J.J. en Volwater, J.J.J. (2024), Spieringstand IJsselmeer en Markermeer 2024, *Stichting Wageningen Research Centrum voor Visserijonderzoek (CVO),* CVO rapport: 24.026

1C. Black Box voor vissen in Natura 2000-gebieden

Zienswijze 1C:
De inspreker heeft bezwaar tegen de vrijstelling van het gebruik van de zogenoemde Black Box mochten de ontwerpbesluiten definitief worden. Het gebruik van de Black Box is een verplichting die geldt voor visserij in Natura 2000-gebieden, aldus de inspreker. De inspreker ziet geen reden om van deze verplichting af te wijken en geeft aan de reden die in de ontwerpbesluiten wordt aangegeven niet valide te vinden. De aanschaf en in werking houden van de Black Box is volgens de inspreker een consequentie die hoort bij het vissen in Natura 2000-gebieden.

Reactie 1C1:
De inspreker stelt onterecht dat een Black Box een algemeen verplichte maatregel is voor het uitvoeren van een visserij in een Natura 2000-gebied. Het instrument van de Black Box wordt gericht voor toezicht ingezet, meer specifiek voor visserijen die plaatsvinden over een relatief groot gebied die daarom vanuit veldtoezicht bezien efficiënter met een Black Box gevolgd kunnen worden. De spieringvisserij in de Waddenzee vindt voornamelijk plaats in de voorgenoemde beide spuikommen en zij is daarmee fysiek (in combinatie met AIS en VMS) reeds zeer goed te volgen door de betrokken toezichthouders. Vanuit het redelijkheidsbeginsel is het daarom niet proportioneel geacht om een Black Box-verplichting aan de beoogde vergunninghouders op te leggen.

Ik wijs in dit verband nog op voorschrift nr. 22 waarin er vanuit een meldingsplicht van de vergunninghouders consequenties kunnen zijn in de vorm van het alsnog verplicht moeten activeren van een Black Box. Als volgt:

> *"De vergunninghouder meldt elke twee weken aan het bevoegd gezag, gespecificeerd per dag, het gerealiseerde aantal bevissingen op elk van de voorgenoemde locaties inclusief (per dag) de hoeveelheden aan aangelande spiering (in kilo's). Bij onvoldoende gemotiveerde afwijking, hetzij door het bevoegd gezag geconstateerde omissies of onjuistheden in deze administratie, van deze verplichting kan door het bevoegd gezag overwogen worden een Black Box verplicht te stellen middels een wijziging van de onderhavige vergunning."*

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Naam inspreker: Vogelbescherming Nederland (hierna: Vogelbescherming)

Bepaalde argumenten in de beantwoording van de zienswijze van de Vogelbescherming komen meerdere malen terug. Hieronder in 2A en 2B is daarom generiek een reactie geformuleerd. In deze Nota van Antwoord zal bij de relevante zienswijze worden gerefereerd aan deze generieke antwoorden.

2A. Spiering is van significant belang als (stapel)voedsel voor verschillende visetende vogelsoorten in de Waddenzee.

Reactie 2A:
Spiering is niet als enige vissoort van belang in het voedselaanbod van de relevante beschermde visetende vogelsoorten in de Waddenzee. Volgens o.a. Maathuis et al. (2024) zijn andere pelagische vissoorten jaarrond aanwezig in de Waddenzee, waaronder haring, sprot en zandspiering. Deze soorten hebben een gelijke populatiegrootte als het spieringbestand in de Waddenzee en zijn veelal juist in grotere aantallen aanwezig. Deze vormen zo voldoende geschikt alternatief voedsel voor de relevante vogelsoorten met een beschermde status. De onttrekking van spiering leidt daarom niet tot een tekort aan voedsel voor de aangewezen (vogel)soorten.

Het spieringbestand van de Waddenzee wordt jaarlijks aangevuld met uitgespoelde spiering vanuit het IJsselmeer. De hoeveelheid uitgespoelde spiering wordt geschat op ongeveer 7% van het IJsselmeerbestand. Een tekort aan spiering als stapelvoedsel door de beoogde ingekorte spieringvisserij in de Waddenzee is mede daarom niet aan de orde. Deze conclusie is nader beschouwd in hoofdstuk 6 van het addendum.

De significant negatieve effecten op enkele beschermde vogelsoorten zijn tot slot al per definitie uitgesloten vanwege de afwezigheid van enige overlap in ruimte en/of tijd (zie tabel A1).

2B. Spieringvisserij Waddenzee heeft significante effecten op de spieringpopulatie in het IJsselmeer.

Reactie 2B:
De spieringpopulatie in het IJsselmeer (binnenspiering) ontwikkelt zich onafhankelijk van de spieringpopulatie in de Waddenzee. Het betreft twee verschillende populaties (een binnen- en een buitenspiering populatie). Dit heeft zich zo ontwikkeld door de bestaande (migratie)knelpunten en resulteert in slechts een geringe bijdrage van buitenspiering- aan de binnenspieringpopulatie. Dit wordt ondersteund door micro-chemisch onderzoek van otolieten (gehoorstenen) bij spiering in het IJsselmeer (Tulp et al., 2013)[3] en uit de IJsselmeer spieringindex (de Leeuw en Volwater, 2024).

Tot slot is de eigenstandige ontwikkeling van de binnenspieringpopulatie af te leiden uit diens stock-recruitment relatie. De omvang van het paairijpe (ouder)bestand van spiering in het IJsselmeer is niet leidend voor een gezonde nieuwe jaarklasse na de zomer. Volgens Tulp et al. (2013) is de binnenspiering na één jaar paairijp en rekruteert deze eigenstandig nakomelingen. Dit blijkt uit ook uit figuur 4 van het addendum (stock-recruitment relatie gebaseerd op spieringindex) waarin jaren met een klein spieringbestand (2015 en 2019) gevolgd worden door jaren met een groot spiering bestand (2016 en 2020). Volgens van de Leeuw en Volwater (2024) is de draagkracht de dominante factor in de grote van het spieringbestand in het IJsselmeer. Onafhankelijk van het vissen op spiering in de Waddenzee kan hierdoor nog steeds een vitale spieringpopulatie in het IJsselmeer ontstaan.

[3] Tulp, I., Keller, M., Navez, J., Winter, H. V., De Graaf, M., & Baeyens, W. (2013). Connectivity between Migrating and Landlocked Populations of a Diadromous Fish Species Investigated Using Otolith Microchemistry. PLOS ONE 8(7): e69796. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0069796

2C. Beantwoording algemene kritiek

Zienswijze 2C:
De inspreker vindt dat de ontwerpbesluiten onvoldoende onderbouwen dat significant negatieve effecten voor Natura 2000-gebieden de Waddenzee, het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer zijn uitgesloten. Een onverminderd laag spieringbestand in zowel de Waddenzee, het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer schaadt de voedselzekerheid voor beschermde fauna in deze gebieden. De spiering is voor een deel van deze beschermde soorten, met name een groot deel van de visetende vogelsoorten, een hoofdbestandsdeel van hun dieet. De populatieomvang van een aantal van deze soorten is ruim lager dan de instandhoudingsdoelstellingen. Dit blijkt mede uit de (verlengde) N2000 beheerplannen, de ecologische evaluatie van het beheerplan voor de Waddenzee (2023) en de bouwstenen voor betrokken vogelsoorten opgesteld door SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Reactie 2C:
In de PB en het addendum (zie 3.8 addendum; tabel 3) wordt voldoende aangetoond dat spiering zeker niet het (hoofd)bestandsdeel is van het dieet van de beschermde vogelsoorten uit de genoemde N2000-gebieden, exclusief de Waddenzee. Volgens het artikel van Maathuis et al. (2024)[4] zijn in de Waddenzee ruim voldoende andere pelagische vissoorten aanwezig.

Bovendien ligt de oorzaak van de lage doelaantallen vogelsoorten niet bij een tekort aan spiering. Andere factoren als het beschikbaar zijn van voldoende beschikbaar (broed)habitat en de aanwezigheid van predatoren hebben ook een veelzeggende invloed op de aantallen van beschermde vogelsoorten. Ik wijs voorts op de zeer beperkte omvang de voorgenomen visserij en de strikte voorschriften die aan de vergunningen verbonden worden. Door de inspreker wordt niet nader inhoudelijk beargumenteerd waarom, vanuit o.a. die specifieke voorschriften en inkadering, er desondanks een significant negatief effect zou kunnen optreden op de relevante vogelsoorten.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

2D. Vismigratierivier

Zienswijze 2D1:
De inspreker stelt dat het toestaan van spieringvisserij bij de spuisluizen in strijd zou zijn met het overheidsbeleid om vismigratie te stimuleren. Investeringen in de Vismigratierivier (hierna: VMR) worden teniet gedaan. Een toegestane visserij werkt de beoogde vismigratie tegen en is in strijd met het vismigratiebeleid. De beoogde visserij kan zo de beoogde positieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van visetende vogels in de betrokken gebieden tegenwerken. De ontwerpvergunningen houden ook geen rekening met het in werking treden van de VMR, gezien de looptijd van de beoogde vergunningen en het ontbreken van een clausule voor visserijvrije zones rondom de spuikommen.

Reactie 2D1:
Ik verwijs de inspreker naar reactie op inspraakpunt 1B in deze Nota van Antwoord. Eveneens verwijs ik naar onze reactie op de zienswijze 2A uit de eerdere Nota van Antwoord uit 2021[5]. Hierin staat het volgende:

> *"Ik attendeer tevens op het vervallen van diverse, van de nu vergunde, locaties, zodra de voorgenomen maatregelen vanuit de andere genoemde kaders geëffectueerd worden. Ook kan in de opvolgende edities van de voorgenomen beide Natura 2000-beheerplannen expliciet onderbouwd worden welke activiteiten beëindigd of in omvang of locatie gewijzigd moeten worden, al dan niet in het licht van de nu nog voorgenomen of nog in realisatie zijnde maatregelen vanuit de andere genoemde kaders."*

[4] Maathuis, Margot & Berg, Florian & Couperus, Bram & Poos, Jan & Tulp, Ingrid. (2024). The function of the Wadden Sea in the life cycle of small pelagic fish. Estuarine, Coastal and Shelf Science. 313. 109043. 10.1016/j.ecss.2024.109043.
[5] https://www.rvo.nl/files/file/2021/12/Nota-van-Antwoord-Spieringvisserij-Waddenzee.pdf

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2D2:

De inspreker merkt op dat het vismigratiebeleid is vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW), Kaderrichtlijn Marien (KRM), de Visserijwet en een kamerbrief van de voorgaande Minister van LNV. Deze kaders hebben een duidelijke relatie tot de Wet natuurbescherming. Het beleid stimuleert namelijk het halen van de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken gebieden en de maatregelen zijn specifiek opgenomen in de (verlengde) N2000-beheerplannen.

De inspreker verwijst verder naar een kamerbrief van de Minister van LNV (Kamerstuk 29664 nr. 204) waarin de Minister aangeeft visserijvrije zones te willen instellen bij vismigratievoorzieningen.

Reactie 2D2:

Beleid, maar specifieker nog, de al dan niet daaruit voortvloeiende maatregelen (zoals afsluitingen van visgebied) die op basis van de andere kaders zijn opgesteld kunnen een invloed hebben op de voorgenomen activiteit. Dit is de aanvragers duidelijk. Evenwel: zolang dergelijke maatregelen nog niet formeel geëffectueerd of ingesteld zijn, geldt de toetsing van de activiteit vanuit de momenteel beschikbare en bestaande kaders.

Van het instellen of effectueren van visserijvrije zones is vooralsnog geen sprake.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2D3:

Het bevoegd gezag heeft beleidsvrijheid om een vergunning te weigeren, ook als significante effecten met zekerheid niet optreden. Daarom zou het bevoegd gezag de vergunning kunnen weigeren, ondanks dat de PB aangeeft dat er geen sprake is van significante effecten. Artikel 2.7 lid 3 en Artikel 2.8 lid 3 Wnb moeten niet zo worden gelezen dat het bevoegd gezag verplicht is om voor een project een vergunning te verlenen als significante effecten zijn uitgesloten.

Reactie 2D3:

In het geval van de onderhavige vergunningaanvraag is geoordeeld dat de aanvraag ontvankelijk is en dat de activiteit, onder voorwaarden, vergund kan worden. Er is door de Staatssecretaris van LVVN geen aanleiding gezien om ondanks die conclusie toch de gevraagde vergunningen vanuit een andere afweging te weigeren.

Als reactie op deze zienswijze verwijs ik naar een soortgelijk inspraakpunt uit de eerdere Nota van Antwoord 2021[6]:

> *Het voor de Wet natuurbescherming meest relevante kader, de Natura 2000-beheerplannen Waddenzee en IJsselmeer, bevatten geen aanwijzing of bepaling op basis waarvan binnen de onderhavige vergunningverlening per definitie tot weigering van de aangevraagde visserij moet worden besloten. Daarmee ligt dus een reguliere toetsing van de voorliggende vergunningaanvragen voor.*

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

[6] https://www.rvo.nl/files/file/2021/12/Nota-van-Antwoord-Spieringvisserij-Waddenzee.pdf

2E. Significante gevolgen voor het voedselaanbod van beschermde fauna in de Waddenzee zijn niet met zekerheid uitgesloten

Zienswijze 2E1:
De inspreker stelt dat de instandhoudingsdoelstellingen voor de meeste visetende vogelsoorten aangewezen voor de Waddenzee al jaren niet gehaald worden, mede door het tekort aan voedsel. Dit wijst op een kleine en dalende omvang van het Waddenzeespieringbestand. Elke onttrekking van (stapel)voedsel voor deze soorten heeft daarom een impact op een soort. De omvang van de Waddenzeepopulatie is tevens (sterk) afhankelijk van de uitspoelende IJsselmeerpopulatie.

Reactie 2E1:
In de bij deze Nota van Antwoord gevoegde tabel A1 (Bijlage 1) is nogmaals voor verschillende vogelsoorten inzichtelijk gemaakt welke relevante aspecten zijn meegewogen in de beoordeling.

De tabel laat zien dat een effect op de zwarte stern, visdief, lepelaar en de kleine mantelmeeuw is uit te sluiten, omdat de aanwezigheid van deze soorten niet of nauwelijks/niet relevant overlapt met de visserij. De verspreidingskaarten (bron: SOVON) laten eveneens zien dat de fuut en aalscholver amper voorkomen in de Waddenzee om te foerageren. Daarnaast is de LSvI van de aalscholver gunstig. Dit laatste geldt ook voor de middelste zaagbek. Het belang van spiering in het dieet van deze soort is daarnaast ook gematigd. Voor de grote zaagbek is spiering eveneens van gematigd belang (geëxtrapoleerd uit zoetwater gegevens) waardoor de zeer ongunstige staat van instandhouding voor deze soort moet worden toegedicht aan externe factoren.

Met betrekking tot voedseltekort verwijs ik aanvullend nog naar de eerdere reactie onder 1A van deze Nota van Antwoord.

Ik merk tot slot nog op dat de spieringvisserij in de spuikommen aan de Waddenzee in de onderhavige vergunningen door diverse voorschriften sterk wordt ingeperkt. Er geldt, meer specifiek, een beperking in het aantal beschikbare visdagen en de totale vistijd in de spuikommen. Het ingekorte visseizoen betekent dat spiering die voor of na het visseizoen (voor 1 oktober en na 1 maart) uitspoelt, hoe dan ook beschikbaar is als voedsel voor de relevante beschermde vogelsoorten. De inspreker stelt ongefundeerd dat de uitgespoelde binnenspiering een substantiële bijdrage levert aan de Waddenzee spieringpopulatie. Er wordt met deze aanname o.a. voorbijgegaan aan de verspreiding van zoutwater spiering in kustwateren, en de hierop uitmondende rivieren, van de Noordzee, Baltische Zee, Oostzee, Witte zee en Barentszzee (bron: RAVON).

Conclusie/consequentie: ter verduidelijking van de overwegingen ten aanzien van de vergunningverlening is een tabel als bijlage A1 toegevoegd aan de Nota van Antwoord

Zienswijze 2E2:
In de huidige ontwerpvergunningen wordt de activiteit aanvullend beperkt t.o.v. de oorspronkelijke vergunning, door verkorting visseizoen, gelimiteerde aantal vistrekken en visdagen en beperkte tijd in spuikommen. De inspreker stelt dat, ondanks de nieuwe beperkingen in de spuikommen, met relatief weinig moeite een groot gedeelte van het spieringbestand kan worden opgevist. Er geldt geen quotum. Dit deel van het bestand wordt dus ten alle tijden onttrokken uit de voedselvoorziening van de daarvan (deels) afhankelijke soorten.

Reactie 2E2:
IJsselmeerspiering kan bij elk spuimoment uitspoelen. Het uitspoelen valt dus niet alleen samen met een spuimoment waarvoor of -na gevist mag worden. Het spuien gebeurt bijvoorbeeld ook ’s nachts, terwijl vissen beperkt is tot daglicht en de nautische schemering. Dit biedt de spiering een mogelijkheid tijdens het venster van visvriendelijke spuibeheer om (terug) in te trekken naar het IJsselmeer.

Er is geen monitoring op de omvang van het bestand aan Waddenzee-spiering; een quotering is zonder een dergelijke referentie dus ook feitelijk niet mogelijk. De spiering geniet eigenstandig ook geen beschermde status vanuit de voor Natura 2000-gebieden of -soorten relevante kaders, een quotum is daarom ook niet aan de orde.

Ik verwijs verder, herhaald, naar de reacties op de inspraakpunten 1B en 2B alsmede naar de tabel die als bijlage A1 is toegevoegd aan deze Nota van Antwoord.

Tot slot wijs ik nog op het voorschrift 22 waarin is aangegeven dat de vergunninghouders elke twee weken verplicht zijn tot het melden van, onder andere, de hoeveelheden aan aangelande spiering (in kilo's per dag). Op deze wijze kan worden nagegaan welke hoeveelheden aan spiering vanuit deze visserij daadwerkelijk gevangen worden en hoe zich dit verhoudt tot voorgaande visjaren. Ik verwacht evenwel, juist vanwege de verdergaande inperkingen, geen toenames ten opzichte van deze eerdere visjaren.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2E3:
De inspreker stelt dat het voorkomen van alternatief voedsel voor vogelsoorten en zeezoogdieren de spiering niet ontziet als belangrijke voedselbron. Tevens is niet aangetoond dat er daadwerkelijk jaarrond genoeg alternatief voedsel beschikbaar en bereikbaar is in de Waddenzee. Als laatste is een grote aanwezigheid van visetende vogelsoorten bij de spuikommen, op het moment van de paaitrek, opvallend.

Reactie 2E3:
Met betrekking tot het onttrekken van spiering als voedsel verwijs ik naar de reactie 1B en 2B en de tabel die als bijlage A1 is toegevoegd aan het definitieve besluit.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2E4:
De inspreker stelt dat de spiering dieper duikt om de predatiedruk door vogels te verminderen, hierdoor zijn zij minder bereikbaar als voedsel. De spiering wordt echter door grote roofvissen, aalscholvers en zeehonden naar het oppervlakte geduwd, waardoor zij weer bereikbaar zijn als voedsel voor vogelsoorten. Dit heet facilitated foraging.

Reactie 2E4:
In de spuikommen bevindt de spiering zich op relatief grote diepte (vanaf 4 meter diep). Het is natuurlijk mogelijk dat spiering door roofvissen of zeezoogdieren wordt opgejaagd en daardoor (korte tijd) profijtelijk worden voor foeragerende vogels. Bij lagere watertemperaturen (in het najaar en in de winter) geldt voor de meeste roofvissen echter dat deze naar warmer water trekken, dieper in het water gaan zitten, of in winterrust gaan, waardoor van facilitated foraging geen, of nauwelijks sprake zal zijn.

De inspreker geeft geen nadere onderbouwing voor haar stellingname op dit punt, meer specifiek: in welke mate facilitated foraging daadwerkelijk op de specifieke vergunde vislocaties aan de orde zou zijn in de specifiek beoogde vergunde periode en met in acht name van hetgeen ik in het voorgaande heb gesteld over de daadwerkelijke aanwezigheid van grote roofvissen.

Tot slot is het aannemelijk dat een groter effect op het opjagen van spiering kan worden toegeschreven aan het spuien zelf. Het spuien veroorzaakt immers turbulentie in de waterkolom en stuwt de vissen richting de oppervlakte, waardoor deze profijtelijk worden voor de aanwezige (duikende) visetende vogelsoorten. De start en afronding van het spuien wordt aangekondigd met een waarschuwingssignaal van de sluiswacht. In vergunningvoorschrift 17 is opgenomen dat tijdens deze spuiperiode niet mag worden gevist: dit creëert dus juist een foerageervenster voor de aanwezige vogelsoorten.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2E5:
De inspreker stelt dat de Waddenzee zelfstandige instandhoudingsdoelstellingen heeft voor o.a. de fuut, aalscholver, grote zaagbek en middelste zaagbek. Daarom is hun voorkomen in ook andere gebieden of het relatief klein percentage van het voorkomen in de Waddenzee niet relevant voor het wegschrijven van de effecten van de visserij. Deze soorten komen met name voor in en rondom de intrekgebieden, dus zijn de spuikommen relevant en zijn significant negatieve effecten niet op voorhand uit te sluiten.

Reactie 2E5:
Het Natura 2000-gebied Waddenzee heeft een oppervlak van 271.000 hectare. De spuikommen omvatten slechts ongeveer 60 hectare (Den Oever) en 35 hectare (Kornwerderzand). Gezamenlijk omvatten deze dus minder dan 0,04% van het Natura 2000-gebied. Zoals eerder gesteld, bevindt zich bij de spuikommen wel een relatief grote hoeveelheid spiering, maar is deze niet altijd profijtelijk voor de visetende vogels. Bovendien is de beoogde visserij sterk ingeperkt in omvang en locatie.

Van de vier genoemde soorten blijkt uit waarnemingen die op waarneming.nl staan (over het jaar 2024-2025) dat deze soorten inderdaad vaak worden waargenomen in nabijheid van de spuikommen. Maar wel vooral aan de IJsselmeerzijde van de Afsluitdijk en in de nabijgelegen jachthavens en de schutsluizen. Voor de aalscholver, fuut en middelste zaagbek geldt verder dat deze verschillende hotspots hebben binnen het Natura 2000-gebied Waddenzee (ze komen nabij bijna alle Waddenzeehavens in grote aantallen voor) (zie ook *Overige verspreiding over Nederland* van tabel A1 van de besluiten). Ook de grote zaagbek komt verspreid over het gehele Natura 2000-gebied voor, maar wel in lagere dichtheden dan de overige soorten.

Omdat de spieringvisserij niet het hele jaar door plaatsvindt en de spuikommen slechts een klein deel van het foerageergebied van de betrokken soorten vormen, is de impact van de visserij dan ook zeer beperkt en zeker niet significant. Bovendien worden de grootste aantallen van deze soorten niet in de spuikommen en niet aan de Waddenzeezijde waargenomen. Daarom kunnen significant negatieve effecten op deze soorten worden uitgesloten.

Verder wijs ik nogmaals op mijn eerdere analyses en reacties zoals vervat in deze Nota van Antwoord.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2E6:
De inspreker stelt aan de hand van waarneming.nl dat zeehonden aanwezig zijn in en rondom de spuikommen van Den Oever en Kornwerderzand. Deze foerageren daar voornamelijk op spiering, daarom zijn effecten niet uit te sluiten.

Reactie 2E6:
De instandhoudingsdoelstellingen voor zeehonden worden in de Waddenzee ruimschoots gehaald. Voor de gewone zeehond is dit doel ‘behoud van populatie’ en voor de grijze zeehond is dit doel ‘uitbreiding van populatie’. Volgens de meeste recente gegevens uit 2024 ligt het aantal gewone zeehonden in de Nederlandse Waddenzee hoger dan het aantal van op het moment van aanwijzen in 2009. Sindsdien is de populatie voor de Gewone zeehond voor de gehele Waddenzee fors toegenomen. Voor de Grijze zeehond geldt dat de aantallen in de Nederlandse Waddenzee sinds 2009 zijn toegenomen van ongeveer 2000 tot ongeveer 7500.

Het dieet van de zeehonden bestaat bovendien niet alleen uit spiering, maar varieert voornamelijk tussen platvissen, kabeljauwachtigen, grondels en zandspiering (dus een andere soort dan spiering). Een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelen vanuit de spieringvisserij is dus zeker uit te sluiten.

Overigens wordt opgemerkt dat op waarnemingen.nl zowel de gewone als de grijze zeehond slechts sporadisch in nabijheid van de spuikommen zijn waargenomen over de afgelopen 9,5 jaar. Het gaat hier om ongeveer 8 waarnemingen (6 individuen) van de grijze zeehond en ongeveer 122

waarnemingen (40 individuen) van de gewone zeehond. Hierbij betreft het voor een deel bovendien waarnemingen van buiten de periode waarin op spiering wordt gevist. Het voorkomen van deze zeehondensoorten wijkt hiermee niet af van elders op de Waddenzee. Een verhoogde aanwezigheid vanwege een hoge spieringdichtheid wordt daarom onwaarschijnlijk geacht. Hiermee worden significant negatieve effecten op beide zeehondensoorten door voedselonttrekking door de spieringvisserij in de spuikommen uitgesloten.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

2F. Effecten op spieringstand IJsselmeer

Zienswijze 2F1:

De inspreker stelt dat er sprake is van intrekkende spiering en dat deze spiering het lage spieringbestand in het IJsselmeer kan aanvullen. Effecten van spieringvisserij op het spieringbestand in het IJsselmeer kunnen volgens de inspreker niet worden uitgesloten.

Reactie 2F1:

Onder de eerdere reacties op de inspraakpunten 1B en 2B is reeds de significantie van de intrek van spiering op de populatie van het IJsselmeer beschouwd. Hiervoor zijn o.a. de artikelen van Tulp et al. (2013) en van de Leeuw en Volwater (WUR, 2024) betrokken om te betogen dat de intrek van spiering geen significante bijdrage levert aan de IJsselmeerbestand. Logischerwijs is een significant negatief effect op de voedselvoorziening van vogelsoorten aangewezen voor het IJsselmeer daarom uitgesloten.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F2:
Het visvriendelijk spuibeheer zorgt voor intrekkende spiering met een omvang van 1% van de IJsselmeerpopulatie. Het gaat om enorme aantallen spiering en wel degelijk om een significant negatief effect als deze wordt weggevangen.

Reactie 2F2:
In eerdere reacties is het argument over de significantie van de intrek van spiering op de populatie van het IJsselmeer beschouwd, zie hiertoe de eerdere reacties op de inspraakpunten 1B en 2B. Daar is reeds betoogd dat dat de IJsselmeerpopulatie eigenstandig is, een zwakke stock-recruitment relatie laat zien en dat de draagkracht van het IJsselmeer een meer dominante factor is voor het spieringbestand van het IJsselmeer. Hierover is ook in de reactie op zienswijze 2F1 op ingegaan. Een intrek van ongeveer 1% vanuit de Waddenzee draagt dus zeker niet significant bij aan de spieringpopulatie in het IJsselmeer. Een significant negatief effect van de visserij in de Waddenzee op de voedselvoorziening van vogelsoorten aangewezen voor het IJsselmeer is daarom ook uitgesloten.

Om zoveel mogelijk inzwemmende spiering alsnog een kans te bieden om in te zwemmen is de beoogde visserij met o.a. vergunningvoorschriften 12, 14, 15 en 17 in de spuikommen beperkt. Hierin zijn de beperkingen op de hoeveelheid dagen per week en de uren per visdag dat er gevist mag worden, alsmede de visserijvrije periodes per visdag, vastgelegd. De visserijvrije periode loopt van 30 minuten voor aanvang van het spuien tot het afronden van het spuien en wordt gemarkeerd door een geluidssignaal van de sluiswachter. Dit kan tweemaal per 24 uur plaatsvinden bij laagwater. Eveneens kan in deze periode het visvriendelijk spuibeheer worden toegepast, waarmee o.a. een zwakke zwemmer als spiering in de gelegenheid wordt gesteld in te trekken.

Als laatste mag de visserij alleen plaatsvinden vanaf de nautische schemering met zonsopgang tot en met de nautische schemering met zonsondergang. In de winter is de hoeveelheid daglicht al beperkt, waardoor de visserijvrije periode al verder wordt verlengd. In conclusie heeft de (uitgespoelde) spiering voldoende gelegenheid om het IJsselmeer in te zwemmen als er niet wordt gevist.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F3:
De verkorting van het visseizoen heeft geen effect op het verminderen van de intrek van spiering. Hierbij wordt de temperatuur bij de Rotterdamse hoek aangehaald.

Reactie 2F3:
De inspreker gebruikt de cijfers van de watertemperatuur bij de Rotterdamse hoek om de watertemperatuur bij de spuikommen te illustreren. Voor intrekkende spiering is echter de watertemperatuur aan de buitenzijde van de Afsluitdijk van belang. Deze temperatuur ligt lager dan die in het IJsselmeer. Verder is de trend in watertemperatuur relevant en niet het specifieke moment waarop een bepaalde temperatuur voor het eerst wordt bereikt. Uit de cijfers van Den Oever Buiten en Kornwerderzand Buiten blijkt dat het moment waarop de temperatuurtrend boven 5 graden Celsius uitkomt, gemiddeld nog steeds later in het seizoen plaatsvindt (bijvoorbeeld vanaf 24 februari 2025)[7]. Het is daarom nog steeds aannemelijk dat de paaitrek rond eind februari/begin maart op gang komt.

Daarnaast wordt het startmoment van de paaitrek niet alleen door de watertemperatuur bepaald. Andere factoren als voedselbeschikbaarheid voorafgaand aan de paaitrek, daglengte en getijdestroming hebben hier ook invloed op. De inspreker toont niet aan dat er sprake is van een significante verschuiving van het hoogtepunt in de paaitrek naar eerder in het jaar.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

[7] Op basis van historische gegevens van https://waterinfo.rws.nl/publiek/watertemperatuur/

Zienswijze 2F4:
De inspreker stelt in dat bewijs voor een relevante bijdrage van Waddenzeespiering aan de IJsselmeerpopulatie ontbreekt in onderzoek van o.a. WMR, maar dat ontkrachting ook ontbreekt. Hiermee is volgens de inspreker niet aangetoond dat de influx van Waddenzeespiering niet relevant is.

Reactie 2F4:
In eerdere reacties is het argument over de significantie van de intrek van spiering op de populatie van het IJsselmeer beschouwd, zie hiertoe reacties 1B en 2B in deze Nota van Antwoord.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F5:
De inspreker claimt tegenstrijdigheid tussen vergunningverlening voor de spieringvisserij en vismigratie, terwijl er juist voor dat laatste veel aandacht is.

Reactie 2F5:
Het grootste knelpunt van vismigratie door de Afsluitdijk vanuit de Waddenzee naar het IJsselmeer is het ontbreken van een goede voorziening voor vismigratie. Het visvriendelijk spuibeheer vindt momenteel slechts beperkt plaats en bij normaal spuien is het voor spiering niet mogelijk om het IJsselmeer in te trekken vanwege de sterke stroming. Verder trekt het grootste deel van de spiering het IJsselmeer in buiten de periode dat er sprake is van visserij. Hiermee valt niet in te zien dat de beoogde vergunningverlening voor spieringvisserij de vismigratie zou belemmeren.

In de toekomst kan worden besloten om visserijvrije zones rondom migratievoorzieningen te creëren.

Hiervoor wordt verwezen naar de reactie op zienswijze 1B uit deze Nota van Antwoord.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F6:
De inspreker stelt dat er in figuur 3 van het addendum geen rekening is gehouden met illegale visserij op het IJsselmeer. Hierdoor is de getrokken conclusie uit de vergelijking van de spieringindex en de hoeveelheid aangelande spiering onjuist.

Reactie 2F6:
Uit figuur 3 van het addendum blijkt dat er een duidelijke correlatie is tussen het uitspoelen van spiering uit het IJsselmeer en een hogere spieringindex in de maanden ervoor. Dit wordt o.a. verklaard doordat spiering een zwakke zwemmer is en door het spuien uitspoelt naar de Waddenzee. Een deel van het binnenspieringbestand houdt zich op aan de IJsselmeerkant van de spuisluis, omdat spiering een diadrome soort is en dus migreert tussen zout en zoet water in verschillende levensfases. Derhalve als de hoeveelheid spiering in het IJsselmeer groot is, dan zal er logischerwijs ook meer spiering uitspoelen vanuit het IJsselmeer naar de Waddenzee.

De aanlandingsgegevens van Den Oever uit figuur 3 van het addendum bevatten impliciet het effect van een eventuele illegale visserij op het IJsselmeer. Een dergelijke visserij zou namelijk invloed hebben op de hoeveelheid uitgespoelde spiering en daarmee de vangst aan de Waddenzeekant doen afnemen. Dit wordt ondersteund door tabel 3 uit de oorspronkelijk Passende Beoordeling, waaruit blijkt dat voor alle jaren tussen 2007 en 2018 de uitgespoelde spiering (spiering 2) de overgrote meerderheid van de aangelande spiering betrof. De lage spiering 2 vangsten van 2019 kunnen worden verklaard door de lage spieringstand in het IJsselmeer van dat jaar.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F7:
De stock-recruitment (S-R) relatie uit figuur 4 van het addendum wordt door de inspreker weerlegt, omdat de verkeerde gegevens zouden zijn gebruikt om tot de conclusie te komen dat deze relatie voor spiering in het IJsselmeer (zeer) zwak is. WMR bemonstert namelijk geen nakomelingen van spieringen, maar alleen volwassen spieringen; ook wordt er tevens later in het jaar nog bemonsterd.

Reactie 2F7:
De bemonstering voor de spieringindex wordt elk jaar rond dezelfde tijd gedaan. Hiermee is er sprake van een telkens vergelijkbare bemonstering per jaar. In de zomer vindt veelal een sterfte van spiering plaats, waardoor aantallen van vóór en na de zomer enorm kunnen afwijken. De meegenomen spiering na de zomer heeft deze sterfte overleeft en kan daarom worden gezien als (de ouder populatie van) een nieuwe jaarklasse.

Uit figuur 4 uit het addendum blijkt dat de spieringindex van een jaar (x) geen goede voorspelling geeft voor de spieringindex in het volgende jaar (x +1). Verder is zichtbaar dat er in verschillende jaren pieken in de hoeveelheid spiering ontstaan. Het ligt voor de hand dat deze pieken worden veroorzaakt door verschillen in draagkracht van het IJsselmeer en niet door beperkingen/verschillen in intrek van spiering uit de Waddenzee. Dat is ook wat de Leeuw et al. (2024) suggereert.

Tevens geldt dat de binnenspiering 1 jarig is/na 1 jaar paairijp is, waardoor de voor de S-R relatie gemeten volwassen exemplaren logischerwijs voortkomen uit de paaipopulatie van het jaar ervoor.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F8:

De inspreker stelt dat er onvoldoende gegevens zijn om te aan te tonen dat de spiering *niet* vanuit de Waddenzee het IJsselmeer intrekt. In 2015 en 2019 zouden namelijk een lage spiering index én een hoge aanwas het jaar erop hebben gehad. Dit zou het resultaat moeten zijn geweest van intrek vanuit de Waddenzee.

Reactie 2F8:

Het geschil is niet dat er geen intrek van spiering plaatsvindt. De meningen zijn wel verdeeld over de mate waarin spiering intrekt in het IJsselmeer. In de PB en het addendum wordt echter voldoende aangetoond dat de intrek van spiering niet substantieel in omvang is.

In eerdere reacties onder 2F, alsmede in eerdere reacties 1B en 2B is het argument over de significantie van de intrek van spiering op de populatie van het IJsselmeer beschouwd. Hiervoor zijn o.a. de artikelen van Tulp et al. (2013) en van de Leeuw en Volwater (WUR, 2024)[1] betrokken om te betogen dat de intrek van spiering geen significante bijdrage levert aan de IJsselmeerbestand.

Meer specifiek waren de jaren 2015 en 2019 in het IJsselmeer zeer spieringarm, maar werden deze opgevolgd door zeer spieringrijke jaren in 2016 en 2020. Hieruit blijkt dat ook een relatief kleine hoeveelheid spiering in het IJsselmeer in een jaar kan leiden tot een grote hoeveelheid spiering in het jaar erop. Tijdens deze jaren is het spuiregime niet veranderd, waardoor de intrekmogelijkheden voor spiering gelijkaardig zouden moeten zijn aan het jaar ervoor. Het is daarom een logische aanname dat de populatie IJsselmeerspiering in een jaar met hoge spieringaantallen voor het grootste deel nakomelingen van de binnenspiering betreft.

Van (binnen) spieringen is bekend dat deze zeer hoge aantallen nakomelingen kunnen krijgen, waardoor het mogelijk is dat een kleine hoeveelheid ouderdieren leidt tot een grote hoeveelheid nakomelingen, afhankelijk van de draagkracht.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F9:
De zwarte stern ondervindt wel hinder door voedseltekort in de zomer door de visserij in de winter, omdat de andere kleine pelagische vissen te groot zijn geworden voor de zwarte stern.

Reactie 2F9:
De Waddenzee is enkel aangewezen als gebied met slaapfunctie voor deze soort en niet als foerageergebied. De visserij en de komst van de zwarte stern overlappen verder niet, er is zelfs sprake van meerdere maanden tussen het moment van spieringvisserij en het moment dat de zwarte sterns terugkeren van hun overwinteringsplaatsen.

Het IJsselmeer is aangewezen als foerageergebied voor de zwarte stern. De spieringvisserij op de beoogde specifieke locaties in de Waddenzee verstoort de opgroeimogelijkheden van spiering in het IJsselmeer niet. De jonge/kleine spiering die na voortplanting ontstaat, is daarmee aanwezig in het IJsselmeer op het moment dat de zwarte stern hier foerageert.

Verder is er sprake van aanwezigheid van verschillende andere kleine vissoorten in het IJsselmeer, die ook vaak in hoge dichtheden kunnen voorkomen, en ook als voedsel kunnen dienen voor de zwarte stern. Dit blijkt ook uit het onderzoek van ATKB uit 17 november 2023[8], waarin in tabel 4 wordt getoond dat er ook veel eerstejaars baars, blankvoorn en pos aanwezig waren. Deze eerstejaars vis is geboren in het voorjaar van 2023 en had gedurende de zomer van dat jaar de goede grootte om als voedsel voor de zwarte stern te kunnen dienen.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F10:
Spiering maakt een belangrijk onderdeel uit van het voedselpakket van de visdief. Onttrekking van spiering leidt dus tot een effect op deze vogelsoort.

Reactie 2F10:
De Waddenzee is niet aangewezen als foerageergebied voor de visdief, enkel als broedgebied. Verder keert de visdief pas in april terug van vogeltrek. Op dat moment vindt er geen spieringvisserij in de spuikommen meer plaats.

Ook het IJsselmeer is enkel aangewezen als broedgebied voor de visdief. De visserij verstoort de opgroeimogelijkheden van spiering in het IJsselmeer niet. De jonge/kleine spiering die na voortplanting ontstaat, is wel aanwezig in het IJsselmeer op het moment dat de visdief hier foerageert.

Verder is er sprake van verschillende andere klein vissoorten in het IJsselmeer, die ook vaak in hoge dichtheden kunnen voorkomen, en ook als voedsel kunnen dienen voor de visdief. Dit blijkt ook uit het onderzoek van ATKB uit 17 november 2023, waarin in tabel 4 wordt getoond dat er ook veel eerstejaars baars, blankvoorn en pos aanwezig waren. Deze eerstejaars vis is geboren in het voorjaar van 2023, en had gedurende de zomer van dat jaar de goede grootte om als voedsel voor de visdief te kunnen dienen.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

[8] ATKB, Overleving van jonge vis in het IJsselmeer, 17 november 2023

Zienswijze 2F11:
De inspreker stelt dat de zwarte stern en visdief in het N2000-gebied IJsselmeer onder druk staan door o.a. een onttrekking van voedsel, in dit geval spiering, de relatie IJsselmeer-Waddenzee-populatie is te weinig onderzocht, waardoor er geen conclusies aan kunnen worden ontleend.

Reactie 2F11:
Eerder is in de beantwoording hier al op ingegaan. Er is geen sprake van een significante bijdrage van intrekkende spiering en er is sprake van voldoende kleine vis als voedsel. Ik verwijs hierbij naar eerdere reacties 2B en 2C.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F12:
De inspreker stelt dat de afname van de zwarte stern "geheel terug te voeren [is] op een verslechterde draagkracht van het IJsselmeer-Waddenzee ecosysteem als gevolg van een afname aan spieringen". De inspreker acht het argument dat dit hoofdzakelijk komt door de hoge predatiedruk niet ontvankelijk/relevant, omdat de crux zit in specifieke vislocaties (c.q. spuikommen) en de bijdrage van intrekkende spiering aan het IJsselmeerbestand.

Reactie 2F12:
In eerdere reacties onder 2F, alsmede in reacties 1B en 2B is het argument over de significantie van de intrek van spiering op de populatie van het IJsselmeer beschouwd. Hiervoor zijn o.a. de artikelen van Tulp et al. (2013) en van de Leeuw en Volwater (WUR, 2024)[1] betrokken om te betogen dat de intrek van spiering geen significante bijdrage levert aan de IJsselmeerbestand.

Ook andere factoren worden genoemd als oorzaak voor de afname van de aantallen zwarte sterns. Afgelopen decennia is de hoeveelheid geschikt nesthabitat (voornamelijk krabbescheer) sterk afgenomen. Verder is er sprake van predatie van eieren/jongen door kleine marterachtigen, waardoor deze nauwelijks vliegvlug worden.

De lage spieringstand in het IJsselmeer is verder een gevolg van de verlaagde draagkracht in plaats van een oorzaak.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F13:
De inspreker stelt over de verkorting van het visseizoen het volgende:
1. Het mitigeren van de "eventuele resteffecten" geeft aan dat nog niet alle effecten zijn uitgesloten
2. Het is onduidelijk wat de kwantitatieve en kwalitatieve effecten zijn van de op het voorzorgsbeginsel gebaseerde mitigerende maatregelen.

Reactie 2F13:
In het onderliggende ontwerpbesluiten is, in lijn met de ecologische beoordeling en met in acht name van de diverse gestelde nadere inperkingen middels meerdere vergunningvoorschriften, geconcludeerd dat de activiteiten geen significant negatief effecten op de instandhoudingsdoelstelling van het betrokken Natura 2000-gebied de Waddenzee hebben. Een eventueel resteffect is derhalve naar haar aard per definitie niet significant.

Met de voorgenoemde aanscherpte vergunningvoorschriften wordt mede een nog ruimere invulling gegeven aan zowel het voorzorgsbeginsel in algemene zin alsook het voorzien in de opvolging van onderdelen van de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland in relatie tot de voorgaande vergunningverlening, waarin de rechtbank aangaf dat bepaalde effecten in haar visie niet volledig konden worden uitgesloten.

Het resultaat van de werking van de diverse inperkingen zijn beschreven in zowel de onderliggende ecologische onderbouwingen (PB en addendum) als de overwegingen in de vergunning.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F14:
De inspreker stelt dat de in paragraaf 5.2 van het addendum voorgestelde vangstquotum in beginsel een goed idee is, maar het nog ontbreekt aan een doorrekening van het effect op visdieven en futen en dat een effect een potentieel verhoogde intrek van spiering naar het IJsselmeer ook zou moeten worden doorgerekend.

Reactie 2F14:
Niet in paragraaf 5.2 van het addendum, noch een andere paragraaf van het addendum, is aangeven dat een quotum is overwogen. In deze en vorige besluitrondes is betreffende spieringvisserij Waddenzee afgezien van het instellen van een quotum in relatie tot de voorgestelde natuureffecten. Hieraan ligt ten grondslag dat spiering geen beschermde soort is waarvoor een quotum zou moeten worden gehanteerd. Aanvullend is de visserij in vergelijking tot de eerdere vergunning reeds fysiek ingeperkt in tijd, duur en ruimte.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2F15:
De inspreker stelt dat de effecten van de visserij op de spieringstand in het Markermeer en IJmeer niet zijn behandeld in de PB of het addendum, terwijl de visserij invloed kan hebben op de spieringstand alhier.

Reactie 2F15:
De intrek van spiering van de Waddenzee naar het IJsselmeer is reeds als gering/nihil beschouwd. Het Markermeer en IJmeer zijn door middel van dijken en sluizen (o.a. Houtribdijk en Reevesluizen) van het IJsselmeer afgesloten. Verder heeft het IJmeer ook bij IJmuiden een andere verbinding met zoutwater, waar sprake kan zijn van spieringintrek. Een tweede- of derdegraads effect van de Waddenzeevisserij op de bestanden in het Markermeer en IJmeer is daarom niet behandeld in de beoordeling van deze activiteit.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

2G. Verstoring vogelsoorten Waddenzee

Zienswijze 2G1:
De inspreker stelt dat de rechtbank Midden-Nederland de conclusies van het StAB over tekortkomingen in de beoordeling van de verstoring door spieringvisserij heeft onderschreven en heeft vastgesteld dat significante verstoring van vogels in de Waddenzee niet met zekerheid is uitgesloten. De inspreker merkt op dat de rechtbank heeft aangegeven dat ook het tijdelijk verstoren van een relatief gering aantal vogels kan leiden tot een negatief effect op de instandhoudingsdoelen voor die soorten.

Reactie 2G1:
In de lopende hoger beroepzaak die het Ministerie heeft ingesteld tegen de uitspraak van de Rechtbank Midden-Nederland wordt onder andere dit oordeel van de rechtbank Midden-Nederland geprocedeerd. Tot een uitspraak in dit hoger beroep geldt het eerdere standpunt, als volgt:

> *"De StAB gaat er aan voorbij dat de betreffende locaties al ruim voor de aanwijzing als Natura 2000-gebied en ook in de opvolgende jaren en de huidige situatie, een grote mate van menselijke aanwezigheid (en daarmee enige mate van verstoring kennen). Ook de betreffende spieringvisserij (alsmede o.a. de garnalenvisserij en diverse recreatieve activiteiten) wordt al voor de aanwijzing als Natura 2000-gebied uitgevoerd. Aanwezige beschermde vogelsoorten zijn daarmee in aanzienlijke mate gewend aan menselijke aanwezigheid, waaronder de aanwezigheid van de betreffende spieringvissers".*

Dat er geen sprake is van significante verstoring blijkt uit waarnemingen op waarneming.nl, die aantonen dat grootste aantallen vogels zich niet aan de Waddenzeekant en niet in de spuikommen bevinden. De aanwezigheid van de schepen in de spuikommen is voorts in de ontwerpbesluiten verder beperkt, namelijk tot maximaal enkele uren per dag. Het aantal dagen waarop verstoring kan plaatsvinden is in de besluiten verder beperkt tot maximaal 90 dagen per jaar.

Ten opzichte van de gehele Waddenzee, waarvoor de specifieke doelen voor vogelsoorten gelden, omvat de verstoringscontour van de activiteit maar een klein deel van dit Natura 2000-gebied, zoals ook beredeneerd is in reactie 2E5 voor de spuikommen. De betrokken soorten hebben daardoor voldoende uitwijkmogelijkheden.

De bovenstaande argumenten leiden ertoe dat significant negatieve effecten op vogelsoorten in de Waddenzee zijn uitgesloten.

Conclusie/consequentie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

Zienswijze 2G2:
De inspreker merkt op dat de ontwerpbesluiten en het addendum aangeven dat significante gevolgen van vogelverstoring kunnen worden uitgesloten door o.a. de aanwezigheid van voldoende alternatief bijgelegen gebied dat beschikbaar is om te foerageren. Volgens de inspreker wordt niet onderbouwd waar deze gebieden zich bevinden.

Reactie 2G2:
Binnen de foerageerafstanden van de verschillende soorten bevinden zich vele (droogvallende) platen. Ook bevinden zich aan beide kanten van de Afsluitdijk grote natuurgebieden. Het gaat dan om het natuurgebied Stoenckherne (nabij Kornwerderzand) en natuurgebied De Wielen (nabij Den Oever). Ook in de havens van Den Helder en Oude Zeug worden de soorten die in nabijheid van de spuikommen voorkomen (middelste zaagbek, aalscholver, fuut) veelvuldig waargenomen (bron: waarneming.nl). Voor deze vogelsoorten, maar ook voor verschillende soorten sterns geldt dat de foerageerafstanden van deze soorten verder reiken dan deze gebieden. Voor enkele soorten geldt dat deze ook verschillende Waddeneilanden en foerageerplaatsen die daar liggen kunnen bereiken.

Conclusie/consequentie: de uitwijkmogelijkheden voor de betrokken soorten worden toegevoegd aan de overwegingen van de besluiten.

Zienswijze 2G3:

Er ontbreekt een overzicht van de verstoringsfrequentie door vissers en mogelijk impact hiervan in de spuikommen.

Reactie 2G3:

In de ontwerpbesluiten zijn een aantal beperkingen opgenomen die er specifiek op zien dat verstoring in de spuikommen wordt gemitigeerd. Deze zijn te vinden in hoofdstuk 2.7 van de ontwerpbesluiten en de daarin opgenomen vergunningsvoorschriften 12, 14, 15, 16 en 17.

In de 23 weken dat de beoogde spieringvisserij kan plaatsvinden zijn de vier vaartuigen, conform voorschriften 14 en 15, ieder maximaal op een totaal van 46 visdagen per jaar (specifieker: maximaal 2 dagen per week per vergunninghouder) in één van beide spuikommen aanwezig. In theorie is gedurende het visseizoen dus maximaal 184 keer sprake van aanwezigheid van een vissersboot in een spuikom. In de praktijk zal dit lager liggen omdat dit afhankelijk is van de vangsten. De beoogde visserij wordt per vergunninghouder per visdag verder beperkt met voorschrift 17, waarin een specifieke visduur en visvenster is vastgelegd. Bovendien wordt één van de twee spuikommen per visdag telkens ontzien van een visserij door een individuele vergunninghouder. Op die wijze wordt een uitwijkmogelijkheid voor vogelsoorten geborgd.

In voorschrift 16 van de besluiten is eveneens opgenomen dat een kortdurende "proeftrek", d.m.v. een sonarbestandsopname, eens per visdag per vergunninghouder mag plaatsvinden in beide spuikommen. Het daadwerkelijk ondernemen van een visreis is dus ook altijd nog een specifieke afweging van de vergunninghouder en geen vast gegeven. Volgens de vergunninghouders is vissen in de spuikommen afhankelijk van aanwezigheid van (voldoende) spiering, getijde, weer en de vangstsnelheid. De schippers staan dagelijks met elkaar in contact over deze afwegingen. Op basis van de gedeelde informatie wordt in sommige gevallen besloten om (tijdelijk) niet te vissen in het visvenster of om een andere locatie op te zoeken. Dit draagt bij aan een zorgvuldige en doelgerichte visserij en voorkomt onnodige inspanning of verstoring.

De vergunde situatie is dus nadrukkelijk ook een maximum scenario qua daadwerkelijk ondernemen visreizen. Zoals hierboven vermeld zien de voorschriften erop dat het aantal vismomenten en de duur zijn ingeperkt, waardoor de verstoring beperkt blijft.

Derhalve kan de aanwezigheid van spieringvissers dus variëren van enkele minuten tot de maximaal vergunde tijd per visdag, maar gezien de afhankelijkheid van verschillende factoren is hier geen gemiddeld patroon te benoemen.

Conclusie/consequentie: het voorschrift 17 is nader gespecificeerd met een visvenster en voorschrift 21 is verwijderd omwille van een meer beperkende voorschriften, nummer 14 en 15.

Zienswijze 2G4:
De inspreker stelt dat de alternatieve rust- en foerageerlocaties niet voldoende beschreven en beoordeeld zijn.

Reactie 2G4:
Ik verwijs de inspreker naar de reacties op de inspraakpunten 2E5 en 2G2 van deze Nota van Antwoord op het punt van de alternatieve rust- en foerageerlocaties, naar paragraaf 3.10 van het addendum voor de relevante verstoringsafstanden en alternatief gebied voor locaties 5 en 6 langs de Afsluitdijk, alsmede naar tabel A1 van deze Nota van Antwoord voor de overige verspreiding over Nederland van de betrokken vogelsoorten.

Er is dus sprake van voldoende alternatieve rust- en foerageerlocaties voor de verschillende aangewezen vogelsoorten.

Consequentie/conclusie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

2H. Cumulatie

Zienswijze 2H1:
De inspreker stelt dat cumulatie ten onrechte niet beoordeeld is in de ecologische beoordeling. De visserij heeft (volgens de PB & het addendum) op sommige locaties een beperkt en significant effect, wat in cumulatie met andere projecten wel een significant negatief effect kan sorteren. Daarom is niet voldaan aan artikel 2.7 lid 2 van de Wnb en mag de vergunning niet worden verleend.

Reactie 2H1:
In de ontwerpbesluiten wordt aangetoond dat de beoogde spieringvisserij, in haar beperkte omvang, geen significant negatieve effecten heeft op instandhoudingsdoelstellingen van het betrokken Natura 2000-gebied.

Volledigheidshalve heb ik de aanvragers verzocht om, naast hetgeen hierover al in de eerdere Nota van Antwoord is gesteld in relatie tot de garnalenvisserij, een nadere cumulatietoets uit te voeren welke zekerheidshalve ook andere activiteiten nog nader beschouwd. Deze is toegevoegd aan de definitieve besluitvorming. In de toets zijn de volgende aspecten in de Waddenzee in cumulatie met de beoogde spieringvisserij beschouwd:

- (Bij)vangst van spiering;
- Verstoring van vogels en/of zeezoogdieren;
- Stikstofdepositie.

De effecten van spieringvisserij in de Waddenzee zijn beschouwd in cumulatie met de volgende activiteiten:

- Aanleg van twee extra spuigroepen in de Afsluitdijk bij Den Oever;
- Aanleg van de Vismigratierivier Kornwerderzand;
- Garnalenvisserij;
- Spieringvisserij met vaste vistuigen bij Kornwerderzand (provincie Fryslân).

De provincie Fryslân is eveneens geraadpleegd op vergunningen voor activiteiten die nog in uitvoering moeten gaan danwel dat nog zijn met mogelijk cumulerende effecten, maar deze zijn in de optiek van de provincie niet aanwezig.

In de cumulatietoets wordt geconcludeerd dat de beoogde spieringvisserij in cumulatie niet leidt tot significant negatieve effecten op de gestelde instandhoudingsdoelstellingen. Ik concludeer dat met deze aanvulling een volledig en juiste cumulatietoetsing is uitgevoerd en ik onderschrijf de conclusie.

Consequentie/conclusie: De cumulatietoets is toegevoegd aan de aanvraag en wordt als bijlage 7 meegenomen in de definitieve besluitvorming.

2I. Monitoring

Zienswijze 2I:
De inspreker stelt dat met het voortbestaan van kennisleemte over de relatie tussen lengte en geslachtsrijpheid van de gevangen spiering en de omvang van het bestand in de Waddenzee, het IJsselmeer en aangrenzende zoetwaterlichamen de vergunning niet verleend had kunnen worden. Eveneens wordt verwezen naar de uitspraak van het Europese Hof van Justitie uit 2004 m.b.t. de kokkelvisserij, punt 57, welke verwijst naar Artikel 6, lid 2 Hrl en dat op grond daarvan de vergunning niet kan worden verleend omdat er geen zekerheid is verkregen dat de activiteit geen significant negatieve effecten kan hebben.

Reactie 2I:
In punt 2B van de algemene bezwaren en in de reacties op zienswijze 2F is reeds ingegaan op de bijdrage van intrekkende Waddenzeespiering op de spieringbestanden binnen het IJsselmeer. Het is niet noodzakelijk om te weten of er sprake is van paairijpe spiering om significant negatieve effecten te kunnen uitsluiten.

Uit het rapport van Maathuis et al. (2024) blijkt dat lengte van de spiering een goede indicator is van paairijpheid. In het geval van de Waddenzeespiering blijkt dat tot een lengte van 10 cm geen sprake is van (paai)rijpe spiering. Figuur 3 uit het rapport laat zien dat alle gevangen spiering pas paairijp is vanaf een lengte van ongeveer 20 cm. In tegenstelling tot de eigenstandige IJsselmeer-spiering populatie waarin individuen na één jaar en vanaf ongeveer 10 cm paairijp kunnen zijn, zo blijkt uit het rapport van Tulp et al. (2013).

Tabel 3 uit de PB toont vangstgegevens van de visafslag van Den Oever, waaruit blijkt, dat gemiddeld over de jaren 2007 tot 2019 sprake is van fors hogere vangsten van uitgespoelde kleine spiering dan van grote spiering. Deze zijn in de tabel zichtbaar onder als spiering 2, respectievelijk spiering 1. De vangsten betroffen voornamelijk uitgespoelde spiering 2 die mogelijk paairijp is, maar die door hun uitspoeling niet meer bij kan dragen aan de spieringpopulatie in het IJsselmeer.

In voorgaande beantwoording, alsmede in het addendum en de besluiten, is voldoende aangetoond dat de beoogde en beperkte spieringvisserij geen significant negatief effect heeft op instandhoudingsdoelstelling van het betrokken Natura 2000-gebied.

Consequentie/conclusie: er is geen aanleiding om de voorgenomen besluiten aan te passen.

3. Wijzigingen

Hieronder zijn de belangrijkste wijzigingen opgesomd die in het besluit zijn opgenomen en afwijken van het ontwerpbesluit.

a. Cumulatie

Naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen is door de aanvrager van de vergunning een addendum met betrekking tot cumulatie aangeleverd. Deze is als bijlage opgenomen bij het definitieve besluit. De gegevens uit deze bijlage zijn ook in het definitieve besluit verwerkt.

b. Toevoeging uitwijkmogelijkheden

Naar aanleiding van de zienswijze zijn in het besluit nabijgelegen locaties toegevoegd die door verschillende vogelsoorten, die zich in of direct nabij de spuikommen bevinden, worden gebruikt om te rusten en te foerageren zoals het natuurgebied Stoenckherne (nabij Kornwerderzand) en het natuurgebied De Wielen (nabij Den Oever).

c. Zwarte stern

De tekst met betrekking tot spiering als stapelvoedsel voor de zwarte stern is herschreven.

d. Overzichtstabel

Om de invloed van spieringvisserij op verschillende gebieds- en soortkenmerken inzichtelijk te maken is een tabel opgesteld. Deze tabel is als bijlage 1 bij deze Nota van Antwoord gevoegd.

e. Gewijzigde voorschriften

- Voorschrift 17 is aangescherpt door het tijdsvenster waarin de visserij mag plaatsvinden te markeren als vanaf één uur direct vóór het waarschuwingssignaal tot twee uren direct ná het afronden van het spuien.
- Voorschrift 21 is verwijderd omwille van de impliciete inperking van de visserij door voorschriften 14 en 15, zoals beschouwd in reactie 2G3.

BIJLAGE 1

Tabel A1: *Waddenzee aangewezen vogelsoorten, incl. gebiedsfunctie, aanwezigheid in Waddenzee, overige verspreiding over Nederland, overlap in tijd met de visserij en de Landelijke Staat van Instandhouding. Bronnen: SOVON.nl, PB en addendum*

Waddenzee	*Gebieds-functie*	*Aanwezigheid in Waddenzee**	*Overige verspreiding over Nederland*	*Overlap in tijd met visserij*	*Landelijke Staat van Instandhouding*
Fuut	Foerageren	Jaarrond, minder van december tot en met februari	Afsluitdijk IJsselmeerzijde & zuidwestelijke delta	Ja, gedurende de gehele visserijperiode	Matig ongunstig
Aalscholver	Foerageren	Jaarrond, minder van november tot en met maart	IJsselmeer	Ja, gedurende de gehele visserijperiode	Gunstig
Grote zaagbek	Foerageren	Oktober tot en met april, nauwelijks in april en oktober	Afsluitdijk Waddenzee- en IJsselmeerzijde	Ja, gedurende de gehele visserijperiode	Zeer ongunstig
Middelste zaagbek	Foerageren	Jaarrond, relatief hoge aantallen van oktober tot en met april	Afsluitdijk Waddenzeezijde & zuidwestelijke delta	Ja, gedurende de gehele visserijperiode	Gunstig
Nonnetje ***(niet aangewezen)***	Foerageren	Oktober tot en met april, nauwelijks in april en oktober	Afsluitdijk IJsselmeerzijde & westelijk Markermeer	Ja, gedurende de gehele visserijperiode	Zeer ongunstig
Zwarte stern	Slapen	April tot september, piek in mei en juni	Friesland, oost Flevoland, oost Gelderland & Randstad	Nee	Zeer ongunstig
Visdief	Broeden	April tot september	Afsluitdijk IJsselmeerzijde, Markermeer, Eemsdelta & zuidwestelijke delta	Nee	Zeer ongunstig
Lepelaar	Broeden/ Foerageren	Maart tot en met oktober, nauwelijks aanwezig in oktober	Waddeneilanden, Afsluitdijk & zuidwestelijke delta	Nauwelijks	Gunstig
Kleine mantelmeeuw	Broeden	Februari tot en met november, nauwelijks in februari en november	Waddeneilanden, Maasvlakte & zuidwestelijke delta	Nauwelijks	Gunstig

**Afgeleid van het seizoensvoorkomen van SOVON.nl. Indien geen gegevens van Waddenzee beschikbaar waren, zijn deze afgeleid van de landelijke gegevens.*